

5. Речицький В. Проект Конституції України — 2009: перспектива прав людини / В. Речицький. — Вид. 2-ге, виправ. — Харків: Права людини, 2009. — 143 с.

6. Крупник А.С. Зарубіжний досвід громадського контролю: уроки для України / А.С. Крупник // Ефективність державного управління: Зб. наук. праць ЛРІДУ. — Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. — Вип. 14. — С. 146—154.

М.Ю. Фурсова,
магістр II року навчання, спеціальність «Право»,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Науковий керівник: к.ю.н., доц., адвокат К.Ю. Кармазіна

СТРАХУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН

Після проголошення незалежності України поступово відбувалося докорінне реформування інститутів, що забезпечують становлення України як правової держави, в тому числі й інституту адвокатури. Для цього 19 грудня 1992 року було прийнято Закон України «Про адвокатуру» [4], який став значним кроком у становленні сучасного інституту адвокатури, але водночас містив і низку недоліків, які законодавцями поступово виправлялися шляхом внесення відповідних змін до цього закону та прийняттям у липні 2012 року нового Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [3]. Але поступовий розвиток економічного й правового поля України, інтеграція до європейської спільноти обумовлюють необхідність подальшого розвитку і удосконалення правового забезпечення окремих аспектів адвокатської діяльності, в тому числі і запровадження обов'язкового страхування професійної відповідальності адвокатів.

З метою недопущення заподіяння шкоди інтересам клієнта, п. 3.1.3 Кодексу правил для адвокатів країн Європейського співтовариства передбачає, що адвокат не має права вести справу, яка не відповідає його професійній компетенції, без участі в ньому іншого адвоката, який має необхідну компетенцію [8, с. 137].

Аналогічне положення передбачене і Правилами адвокатської етики: «Адвокат не повинен здійснювати ведення справи, що не відповідає його рівню професійної компетенції, без участі та за згодою клієнта в ній іншого адвоката, який володіє необхідною компетенцією» [7, ст. 17].

Кодексом правил для адвокатів країн Європейського співтовариства передбачено, що адвокати завжди повинні бути застраховані від висунення позовів, пов'язаних із недостатньою професійною компетентністю. Розмір страховки визначається в розумних межах співвідносно із ризиком можливих помилок, допущених адвокатами в ході здійснення професійної діяльності [1, п.п. 3.9.1].

Відповідно до положення директиви 98/5/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи від 16.02.1998 про полегшення практики адвоката в іншій державі-члені, держава, яка приймає адвоката, має право зобов'язати його застрахувати свою діяльність або вступити у фонд, котрий гарантує таке страхування згідно з правилами цієї держави [12]. Ця вимога є необов'язковою в разі, якщо адвокат доведе, що у своїй країні він має рівноцінне страхування чи іншу форму гарантії цивільної відповідальності. Якщо ж таке страхування або гарантія недостатні, держава, яка приймає адвоката, має право зобов'язати його додатково здійснити страхування на непокриту частину.

У рішенні Європейського суду з прав людини в справі «Граціані-Вейс проти Австрії» вказано, що практикуючі адвокати мають укладати договір страхування на випадок висунення до них вимог про відшкодування збитків, заподіяних під час здійснення професійної діяльності [13, п. 62].

На підставі вищезазначеного та досвіду зарубіжних країн вітчизняні науковці доходять висновку про очевидність та необхідність закріплення на законодавчому рівні в Україні інституту страхування відповідальності адвоката [9, с. 274].

В Україні страхування професійної відповідальності адвокатів наразі регулюється загальними нормами Цивільного кодексу України [2] та Законом України «Про страхування» (далі — Законом) [5]. Страхування — це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів. Законом також закріплено форми страхування: добровільне та обов'язкове [5, ч. 2 ст. 5]. Серед видів обов'язкового страхування, закріплених у ст. 7 Закону, відсутній такий вид, як страхування професійної відповідальності адвокатів, хоча п. 27 ч. 1 цієї ж статті передбачає обов'язкове страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких може заподіяти шкоду третім особам, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України [5]. Але даний перелік, зокрема, і умови обов'язкового професійного страхування, до сьогоdnішнього дня виконавчим органом держави не встановлені.

Адвокати, що практикують в Україні, у даний час мають право, але не зобов'язані страхувати свою професійну відповідальність за заподіяну шкоду [11, с. 175]. Страхові договори професійної відповідальності адвокатів наразі укладаються на підставі загальних правил страхування, розроблених страховими компаніями самостійно. Оскільки відповідальність адвокатів є значною, виникає загальна проблема страхування адвокатського ризику [10, с. 27].

Таким чином, законодавство України натеper не містить жодних спеціалізованих норм щодо страхування адвокатської діяльності. Певну базу для інституту страхування створюють норми Правил адвокатської етики, але й вони не згадують про досліджуваний інститут. Судова практика з цього питання в Україні також відсутня. Добровільне страхування адвокатами здійснюється вкрай рідко.

Основними проблемами в сфері введення інституту страхування адвокатської діяльності в Україні, на нашу думку, є: 1) відсутність економічних стимулів до введення цього інституту; 2) низький рівень довіри до страхування в Україні взагалі; 3) відсутність єдиного підходу до визначення розмірів збитків; 4) складність оцінки дій адвоката при розгляді спорів між адвокатами та клієнтами; 5) відсутність офіційної відкритої статистики щодо кількості та розміру висунутих клієнтами до своїх адвокатів майнових претензій; 6) недостатня обґрунтованість ідеї запровадження інституту страхування адвокатської діяльності в Україні.

У розділі III Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони визначені напрямки взаємодії співробітництва, а саме: утвердження верховенства права та зміцнення відповідних інституцій, зокрема, у сфері правоохоронної діяльності та встановлення правосуддя, насамперед зміцнення судової системи, покращення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості [6]. Зазначена Угода надала змогу Україні перейти до політичної асоціації та економічної інтеграції.

Таким чином, для того, щоб стати повноцінним членом Європейського Союзу, Україні необхідно внести найближчим часом зміни до законодавчих актів, що регулюють здійснення адвокатської діяльності, зокрема, і шляхом запровадження обов'язкового страхування адвокатської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: Міжнародний документ від 01.10.1988 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // ВВР. — 2003. — NN 40-44. — Ст. 356.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 27. — Ст. 282.
4. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.1992 (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — N 9. — Ст. 62.
5. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — N 18. — Ст. 78.
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Документ від 27.06.2014 № 984_011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011
7. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 09 червня 2017 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf
8. Бакаянова Н.М. Етичні принципи адвокатури в Україні: монографія / Н.М. Бакаянова. — Одеса : Юрид. література, 2005. — 152 с.
9. Задоя І. Страхування професійної відповідальності адвокатів: зарубіжний досвід та перспективи в Україні / І. Задоя // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. — 2014. — Вип. 4. — Т. 2. — С. 273–277.
10. Обловацька Н.О. Страхування професійної відповідальності адвокатів України / Н.О. Обловацька // Адвокат. — 2010. — № 9 (120). — С. 26-30.
11. Чекмарьова Л. Страхування професійної відповідальності адвоката / Л. Чекмарьова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. — 2015. — Вип. 3. — Т. 3. — С. 173-178.
12. Директива 98/5/ЕС Европейского парламента и Совета от 16 февраля 1998 года об облегчении практики адвокатов в другом государстве — члене, в котором квалификация была получена на постоянной основе // Коллегия адвокатов «Жуков и партнеры» [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.zhukov-partners.ru/roladvokat?510>
13. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Граціані-Вейсс проти Австрії» (Graziani-Weiss v. Austria) (Заява № 31950/06) від 18 жовтня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.legal-tools.org/en/browse/record/3c7a58/>